

HISTORIA SUCHEDNIOWSKIEGO „STENA”

W okresie okupacji hitlerowskiej Suchedniów był miejscem bardzo ważnego wydarzenia, które stanowi istotny element jego bogatej historii. To tutaj w Zakładach Tańskiego w 1943 r. w fabryce maszyn rolniczych, rozpoczęto produkcję pistoletów maszynowych wzorowanych na angielskich Stenach MK II. Dokładnie w czerwcu 1943 r. z inicjatywy Dowódcy Zgromadzeń Partyzanckich AK mjr Jana Piwnika „Ponurego” inż. Kazimierz Czerniewski pseud. „Korebko” rozpoczął w niemieckiej fabryce uzbrojenia w Suchedniowie – w celu dozbrojenia partyzantów – tajną produkcję kopii tych angielskich pistoletów maszynowych.



STEN MK II

Historii Stena rozpoczyna się po upadku Francji w 1940 roku, kiedy bezpieczeństwo Wielkiej Brytanii zostało zagrożone i pojawiła się potrzeba szybkiej produkcji wielkich ilości indywidualnej broni maszynowej w warunkach trudności surowcowych. Nową broń opracowano wzorując się ogólnie na niemieckim MP 40, lecz maksymalnie upraszczając konstrukcję. W efekcie powstała broń o wyjątkowo prostej i taniej konstrukcji, równie skuteczna w działaniu. Nazwa Sten powstała jako skrót nazwisk projektantów: Reginalda Sheperda i Harolda Turpina oraz miejscowości **Enfield**, gdzie mieściła się fabryka Royal Small Arms Factory. Najbardziej znaną i najliczniejszą odmianą była wersja Stena Mk II, z charakterystyczną perforowaną osłoną na części lufy. Obok giętej kolby metalowej, wprowadzono w niej prostą kolbę rurową w kształcie litery T. Do końca 1945 r. wyprodukowano około 3 750 000 sztuk brytyjskich Stenów.

Prosta konstrukcja i produkcja pistoletów Sten sprawiła, że rozpoczęto ich wytwarzanie w warunkach konspiracyjnych. Produkcję podjęto w czasie wojny w Polsce, Danii oraz we Francji. W okupowanej Polsce konspiracyjną produkcję Stenów podjęto w co najmniej 23 warsztatach. Pierwsze egzemplarze (58 sztuk) zostały wyprodukowane w Zakładach Tańskiego w Suchedniowie. Polskie Steny posiadały znaki i numery angielskie, aby zachować element

konspiracji i zdezorientować Niemców, ale można je było rozpoznać po **lewym gwincie lufy** (oryginalne posiadały prawy gwint). Wykończenie Stenów produkowanych w suchedniowskich zakładach, przewyższało angielskie pierwowzory.

Na temat procesu produkcyjnego suchedniowskich stenów możemy dowiedzieć się ze wspomnień inż. Kazimierza Czerniewskiego:

„...Kadłuby pierwszych stenów wyprodukowano z rur wodociągowych, w następnych wytaczano z wałka, w ostatnich seriach były one wykonywane z rur specjalnie w tym celu walcowanych w warsztacie w Warszawie. Wykonano rury do ok. 400 sztuk Stenów. Od początku czyli fazy projektowej była to ścisła współpraca z KG AK i wszelkie prace zarówno w Suchedniowie jak i w Warszawie były prowadzone za wiedzą i zgodą Kierownictwa Dywersji Okregu AK Kielce, Szefostwa Uzbrojenia KG AK, szefa Kedywu KG AK gen. Emila Fieldorfa, oraz dowódcy zgrupowań partyzanckich czyli mjr. Jana Piwnika "Ponurego". Fabryka objęta była ochroną kontrwywiadu AK i miała ochronę oddelegowaną ze zgrupowania Ponurego”.

„...Lufy stenów produkowano z ulepszonych cieplnie surowych odkuwek luf do polskich przedwojennych rkm Browning. Większą partię udało się zdobyć jeszcze w pierwszym roku wojny z wagonu na stacji w Suchedniowie. Z uwagi na materiał użyty do ich wykonania lufy suchedniowskie były niezrównane, znacznie lepsze od luf broni angielskiej. W celu zmylenia czujności na poszczególnych częściach broni wybijano znaczki markujące pistolety pochodzące ze zrzutów. Według ustaleń, w Suchedniowie, ogółem wykonano pięćdziesiąt kilka peemów różnych typów, ponadto około 80 stenów było w toku wstępnego montażu. Z gotowych już elementów można było wyprodukować około 200 stenów. W tym czasie zaczęły już napływać elementy wykonane w zakładach Hasag w Skarżysku-Kamiennej, w

Warszawie i w innych. Jesienią 1943 r. produkcja peemów w Suchedniowie była już prawidłowo ustawiona i nie nastroczała trudności technicznych. Ostatnia z wykonanych partii liczyła 21 sztuk..."



Inż. Kazimierz Czerniewski oraz Feliks Zolbach

W dniu 26 października 1943 r. w wyniku zdrady gestapo i żandarmeria z Kielc zajęły suchedniowski zakład zabijając kilku oraz aresztując kilkunastu pracowników. W noc przed obławą 21 wykończonych pistoletów Sten wywieziono do lasu. W dniu 9 grudnia 1943 roku inż. Czerniewski został aresztowany w Warszawie, gdzie kierował produkcją broni po wsypie w Suchedniowie. Wojnę przeżył w obozach Gross-Rosen i Gusen. Do kraju wrócił w 1945 r.